

УДК 339.5:338.43

Михайленко О. Г.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ОРГАНІЧНИМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ТОВАРАМИ

У статті обґрунтовано доцільність розвитку міжнародної торгівлі продукцією органічного сільського господарства, яка має низку явних екологічних, економічних та соціальних переваг, та запропоновано конкретні дії для урядової підтримки цього розвитку. На основі розрахованого автором інтегрального показника розвитку світового органічного ринку складено рейтинг країн і визначено їх позиції на світовому органічному ринку; приведено різновиди національних стратегій становлення міжнародної торгівлі органічними сільськогосподарськими товарами (торговельно-споживча, торговельно-виробнича, виробничо-споживча); вказано групу країн із неформованою стратегією. Доведено, що з метою розвитку міжнародної торгівлі сільськогосподарськими товарами для досягнення цілей сталого розвитку урядам країн важливо стимулювати виробників сільськогосподарської продукції до переходу на органічне сільське господарство, формувати у населення культуру споживання, а міжнародним установам необхідно вдосконалювати міжнародну торговельну політику за допомогою оновлених інструментів регулювання торгівлі сільськогосподарськими товарами.

Ключові слова: світовий органічний ринок, сільське господарство, органічні сільськогосподарські товари, міжнародна торгівля, сталий розвиток.

Постановка проблеми. Традиційний підхід, що сформувався у сільському господарстві, з кожним роком усе менше відповідає сучасним вимогам світового ринку та концепції сталого розвитку. Вирішення проблеми може знаходитися саме у сфері органічного виробництва, можливість чого зумовлена глобальним характером органічного методу. Сприятливі умови та рівні права торгівлі можуть надати суттєву допомогу в переході до органічного сільського господарства, яке є джерелом економічного зростання, спрямоване на забезпечення продовольчої безпеки, може сприяти адаптації до змін клімату, не завдавати шкоди навколишньому середовищу. При цьому збільшується ефективність виробництва, що є основою комплексного розвитку сільських територій, підйому рівня життя сільського населення під час забезпечення споживчого ринку здоровою й якісною продукцією, та зміцнюється експортний потенціал країни. Вплив сільського господарства на навколишнє середовище та здоров'я людини, як правило, ігнорується в міжнародних торгових переговорах, незважаючи на важливі наслідки. У зв'язку із цим постає необхідність проаналізувати розвиток міжнародної торгівлі органічними сільськогосподарськими товарами в умовах сталості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань, пов'язаних із міжнародною торгівлею сільськогосподарськими товарами в контексті сталого розвитку, присвячено чимало наукових досліджень як у зарубіжній, так й у вітчизняній літературі. Певні питання даної теми висвітлюються у роботах Л. М. Білозір, О.В. Бородіної, О. Буланого, А. Верта, Г. Віллера, Я. Горчакової, Д. Гріна, А. Джексона, Ф. Ейхорна, Б. Ельзаккера, Т.В. Єрошиної, С. Зорі, Е. Климової, Д. Лерноуда, Б. Лі, Т. Ліса, Я. Любовецького, М. Меншикової, Дж. Моррісона, О.О. Несветова, А.П. Портанського, Л. Ревенко, А. Саріса, Д. Сітарза, Ж.Е. Соколової, Р. Хоме, Лім Лі Цзина, Б. Шеферда, І.М. Шпильового, Ю.Б. Шпильової, О.В. Шубравської та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У вітчизняній і зарубіжній економічній науці бракує досліджень, що аналізують міжнародну торгівлю органічними сільськогосподарськими товарами та встановлення каналів переходу міжнародної торгівлі на засади сталості

через переважно канали пропозиції – виробництво, попиту – споживання або через просування на міжнародний ринок.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності розвитку органічного виробництва, визначенні позиції країн на світовому ринку органічних сільськогосподарських товарів, національних стратегій міжнародної торгівлі органічними сільськогосподарськими товарами та встановленні способів її поліпшення через вплив на виробництво, споживання або міжнародний обмін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Екологічна зміна сільськогосподарського виробництва стає все більш значущою. «Інтенсифікаційна» модель сільськогосподарського виробництва зробила значний внесок у зміцнення продовольчої безпеки в середині та другій половині ХХ ст. завдяки механізації та подальшій «зеленій революції». Однак сьогодні вона викликає все більший скептицизм. Просте перенесення «індустріальної» моделі сільськогосподарського виробництва ХХ ст. у ХХІ ст. «не є вдалим рішенням у глобальному масштабі» [1].

Рішення з погляду продовольчої безпеки може лежати не у сфері традиційних шляхів підвищення продуктивності, а у сфері органічного сільськогосподарського виробництва. Як показують сучасні дослідження, органічні методи виробництва дають змогу зберігати той самий рівень урожайності, а за оптимального використання ресурсів навіть збільшувати її. Крім того, органічні методи, засновані на екосистемному принципі, дають змогу найбільшою мірою задіяти локальні ресурси: це знижує ступінь залежності селян від цін на паливо і добрива.

Зміцнення екологічного балансу, що відбувається в результаті впровадження органічних агровиробничих систем, є також джерелом інших позитивних ефектів: окрім збільшення родючості ґрунтів, поліпшується доступність води, що є критично важливим для багатьох регіонів [1].

Таким чином, органічний підхід дає змогу збільшувати доступність продовольства за рахунок комплексної дії. З одного боку, зростання врожайності за однакового рівня витрат дає змогу виробляти більше продукції (особливо актуально для країн, в яких велика частина людей знаходиться під ризиком голоду). З іншого боку, з'являється надлишки продукції, що підвищує купівельну

спроможність фермерських господарств і також веде до зміцнення продовольчої безпеки. Таким чином, органічний підхід здатний привести до зміцнення продовольчої безпеки на місцевому рівні та відкриває більше можливостей для торгівлі й зростання добробуту.

У той час як несертифіковане органічне виробництво дає змогу підвищити врожайність і забезпечити стабільність екосистем в умовах більш частих екстремальних погодних явищ, що природним чином зміцнює добробут дрібних фермерів, сертифікація органічних господарств дає змогу виходити на нові ринки й отримувати вигоду з більш високої ціни на продукцію [1].

Під час переходу на сертифіковане органічне виробництво кількість позитивних ефектів зростає. До них належать підвищення рівня освіти фермерів та активізація місцевих громад. Своєю чергою, необхідність управління екосистемами як єдиним цілим призводить до більш ефективного використання загальних ресурсів і сприяє підвищенню рівня агроменеджменту. Кооперативна форма організації, характерна для органічних господарств, сприяє більш активному обміну знаннями та досвідом, полегшує взаємодію з адміністративними інститутами, призводить до зниження виробничих витрат, а також витрат на сертифікацію, що є особливо важливим для фермерів [1].

Більш висока додана вартість органічної продукції стимулює національні уряди активніше вирішувати проблему виходу продукції на зовнішні ринки. Це призводить до поступового поліпшення інфраструктури, а потім і до активізації торгівлі на зовнішніх і внутрішніх ринках, сприяючи підвищенню добробуту фермерів і зміцненню продовольчої безпеки як у країнах-виробниках, так і в країнах – споживачах продовольства [5, с. 90].

При цьому зростає значення регіональних ринків: поліпшення інфраструктури відкриває нові можливості для торгівлі на регіональному рівні, що є вкрай важливим для невеликих країн, що розвиваються, які страждають через високі бар'єри на розвинених ринках. Таким чином, зростання торгівлі сертифікованою продукцією за рахунок позитивних інфраструктурних ефектів може також сприяти зростанню торгівлі несертифікованою продукцією, відкриваючи нові можливості для збільшення доходів і підвищення продовольчої безпеки. Однак важливо відзначити, що у випадку з сертифікованою продукцією через складність і високу ціну сертифікаційних процедур та необхідність науково-консультативної підтримки критичне значення має доступ на ринки та підтримка з боку держави або великих збутових мереж принаймні, на початковому етапі.

Переробка органічної продукції являє собою наступний щабель для зростання добробуту фермерів, особливо орієнтованих на зовнішні ринки.

Розглянуті комплексні позитивні ефекти у цілому дають змогу вважати органічний підхід більш відповідним принципам сталого розвитку, ніж традиційні системи. Треба підкреслити, що це справедливо і для найменш розвинених країн, і для країн, що розвиваються, де використання органічних методів може закласти стійку основу для довгострокового розвитку сільського господарства.

Роль урядів у забезпеченні переходу до сталих методів ведення сільського господарства є

ключовою. Необхідно перейти від стимулювання високозатратних та незбалансованих форм виробництва сільськогосподарської продукції до підтримки органічного, який найбільше підходить до умов і потреб багатьох країн, а також здатен запропонувати нові рішення економікам, що розвиваються [6, с. 182].

Для визначення позиції країн на світовому ринку органічних сільськогосподарських товарів та встановлення каналів переходу міжнародної торгівлі на засади сталості переважно через канали пропозиції – виробництва, споживання – канали попиту або через міжнародний обмін, був розрахований інтегральний показник розвитку світового органічного ринку. Для розрахунку використано метод бальних оцінок, заснований на методиці розрахунку середньої багатомірної [2, с. 17].

Для розрахунку інтегрального показника використовувалися групи показників (виробництва (зона пропозиції), споживання (зона попиту) просування на міжнародний ринок (зона ринку), для кожної групи показників розраховувався загальний показник за допомогою розрахунку середньої багатомірної за формулою:

$$\bar{p}_i = \frac{\sum_{j=1}^k \frac{x_{ij}}{\bar{x}_j}}{k}, \quad (1)$$

де $\bar{p}_i$ – середня багатомірна для i -країни; i – порядковий номер країни; j – номер показника; k – кількість показників у зоні; x_{ij} – значення j -показника для i -країни; $\bar{x}_j$ – середнє значення за j -показником.

На основі цього показника розраховувався бальний показник за пропорційним методом, згідно з яким перше місце отримує 10 тис. балів, а інші країни – пропорційно до частки їхнього показника $\bar{p}_i$ у показнику першого місця за формулою:

$$p_{in} = \frac{\bar{p}_{in}}{\max \bar{p}_{in}} * 10000, \quad (2)$$

де p_{in} – значення бального показника за n -зоною для i -країни; $\bar{p}_{in}$ – середня багатомірна для i -країни за n -зоною показників; $\max \bar{p}_{in}$ – значення найбільшого показника середньої багатомірної для n -зони показників.

Загальний інтегральний показник за трьома групами показників розраховувався як середнє арифметичне бальних показників для i -країни за формулою:

$$K_i = \frac{\sum_{n=1}^m p_{in}}{m}, \quad (3)$$

де K_i – інтегральний бальний показник для i -країни; i – порядковий номер країни; n – номер зони показників; m – кількість зон показників; p_{in} – значення бального показника за n -зоною для i -країни.

Остаточний рейтинг країн було побудовано згідно з отриманим значенням інтегрального бального показника K_i для кожної країни в порядку спадання: першому місцю відповідає найбільше значення показнику K_i і т. д.

Для розрахунку інтегрального показника розвитку світового органічного сільськогосподарського ринку на основі даних Research Institute of Organic Agriculture FIBL & IFOAM [4, с. 42, 46, 64, 72] показники розвитку ринку органічної сільськогосподарської продукції розділено на три групи: показники виробництва, показники споживання і показники просування на міжнародний ринок. Кожна група включає в себе два показники, які характеризують становище ринку

продукції органічного сільського господарства. Збільшення показника показує поліпшення умов ринку країни і формує можливості участі в міжнародному обміні органічними сільськогосподарськими товарами.

Група показників виробництва включає:

B1 – частка органічних сільськогосподарських земель у загальній площі сільськогосподарських земель (%), що показує, наскільки розвинутий ринок органічної продукції відносно традиційної;

B2 – питома вага органічного сільськогосподарського виробництва на душу населення (га/1000 ос.), розрахована як площа органічних земель у країні, поділена на чисельність населення країни.

До групи показників споживання належать:

C1 – середній обсяг споживання органічної продукції на одну людину (євро/ос.);

C2 – питома вага грошових витрат на органічні продукти харчування у продовольчому бюджеті середньостатистичного жителя (%), який показує рівень культури споживання органічної продукції в країні.

До групи показників просування на міжнародний ринок входять:

M1 – кількість експортерів органічних сільськогосподарських товарів (шт.);

M2 – обсяг експорту органічних сільськогосподарських товарів (євро).

Рейтинг країн за рівнем розвитку світового органічного ринку сільськогосподарських товарів, який установлений на основі інтегрального бального показника (табл. 1), показує, що найбільшого рівня розвитку ринок товарів органічного сільського господарства досяг у Сполучених Штатах Америки, де найбільший обсяг експорту органічних сільськогосподарських товарів (M2) – 2 409 млн. євро і велика кількість експортерів цих товарів (M1) – 800. Слідом іде Австралія з найбільшою площею земель, зайнятих під органічне сільське господарство (22,7 млн. га), потім – Швейцарія, де найбільший обсяг споживання органічної продукції на одну людину (C1) дорівнює 262 євро.

Далі в рейтингу знаходяться здебільшого європейські країни, крім Китаю та Індії, з високою часткою органічних угідь (5–12%), які мають більш розвинуте виробництво органічної продукції, населення має високу купівельну спроможність та великий попит на органічні продукти харчування (Італія, Данія, Швеція, Німеччина, Австрія, Нідерланди, Франція, Іспанія, Канада, Фінляндія). Китай та Індія опинилися у першій половині рейтингу (9-е та 14-е місця) за рахунок

Таблиця 1

Рейтинг країн за рівнем розвитку світового органічного ринку сільськогосподарських товарів та національні стратегії становлення сталої міжнародної торгівлі

Рейтинг країн під час розрахунку інтегрального бального показника	Країни	Рейтинг країн в окремій зоні			Характер стратегії	Вид стратегії*
		Зона пропозиції	Зона попиту	Зона ринку		
1	США	21	6	1	зовнішня	ТС
2	Австралія	1	11	18	внутрішня	ВС
3	Швейцарія	4	1	28	внутрішня	ВС
4	Італія	5	12	2	зовнішня	ТВ
5	Данія	10	2	12	зовнішня	ВС
6	Швеція	3	3	25	внутрішня	ВС
7	Німеччина	12	5	5	зовнішня	ТС
8	Австрія	2	4	24	внутрішня	ВС
9	Китай	28	16	3	зовнішня	НС
10	Нідерланди	16	9	6	зовнішня	ТС
11	Франція	13	8	11	зовнішня	ТС
12	Канада	15	7	13	зовнішня	ТС
13	Іспанія	8	13	7	зовнішня	ТВ
14	Індія	23	24	4	зовнішня	НС
15	Фінляндія	6	10	26	внутрішня	ВС
16	Словенія	9	14	29	внутрішня	ВС
17	В'єтнам	24	26	8	зовнішня	НС
18	Нова Зеландія	18	15	16	зовнішня	ТС
19	Аргентина	11	30	14	зовнішня	ТВ
20	Перу	17	23	9	зовнішня	ТВ
21	Словаччина	7	22	30	-	НС
22	Польща	14	18	20	внутрішня	ВС
23	Мексика	22	27	10	-	НС
24	Бразилія	26	17	19	зовнішня	ТС
25	Чилі	30	28	15	-	НС
26	Ефіопія	25	21	17	-	НС
27	Україна	19	19	23	-	НС
28	Парагвай	20	29	22	-	НС
29	Таїланд	29	25	21	-	НС
30	Росія	27	20	27	-	НС

* ТС – торговельно-споживча стратегія; ВС – виробничо-споживча стратегія; ТВ – торговельно-виробнича стратегія; НС – не сформована.

Джерело: розроблено автором

групи показників просування на міжнародний ринок органічних сільськогосподарських товарів.

Китай посідає перше місце у світі за кількістю експортерів органічних сільськогосподарської товарів (М1) – 1 198, а Індія – четверте місце – 669. За обсягами експорту органічної сільськогосподарських товарів (М2) Китай займає шосте місце – 467 млн. євро, а 10-е місце Індія – 269 млн. євро.

Країни з невеликою часткою органічних земель у загальній площі сільськогосподарських земель (В1) та питомою вагою органічного сільськогосподарського виробництва на душу населення (В2) (окрім Словаччини і Словенії), а також незначним обсягом споживання органічних продуктів (С1 та С2) посіли місця переважно у другій половині рейтингу (15–30-е), розмір їх ринку органічних товарів у загальному обсязі сільськогосподарського ринку виявився недостатньо великим.

У другій половині рейтингу також знаходяться країни які мають незначні площі органічних сільськогосподарських угідь та невеликий продовольчий бюджет для споживання органічної продукції, але увійшли до десятки лідерів за показниками групи просування на світовий ринок органічних сільськогосподарських товарів: В'єтнам – 8-е місце, Перу – 9-е, Мексика – 10-е, тому органічна сільськогосподарська продукція виробляється виключно на експорт.

Для більшості країн не характерний збалансований розвиток трьох виділених зон. Кожна з них має свої конкурентні переваги в розвитку світового ринку органічного сільського господарства.

Рейтинг за рівнем розвитку світового органічного ринку сільськогосподарських товарів показує проблемні зони для кожної країни, що дає змогу встановити канали переходу міжнародної торгівлі на засади сталості.

Представлена табл. 1 дає змогу виділити на основі трьох груп показників (пропозиції, попиту та просування на міжнародний ринок) спрямування національної стратегії міжнародної торгівлі органічними сільськогосподарськими товарами в країнах.

Країни мають зовнішню стратегію, якщо:

- рейтинг країни в зоні просування на міжнародний ринок перевищує рейтинг зони пропозиції і попиту (США, Італія, Німеччина, Нідерланди, Іспанія, Перу);

- рейтинг країни в зоні просування на міжнародний ринок майже співпадає чи перевищує одну із зон (Франція, Нова Зеландія, Аргентина, Бразилія).

Внутрішню стратегію мають країни, в яких рейтинг зони пропозиції та зони попиту вищий за рейтинг зони просування на міжнародний ринок (Австралія, Швейцарія, Швеція, Австрія, Фінляндія, Словенія, Польща).

Окрім спрямувань, національні стратегії становлення сталої міжнародної торгівлі доцільно поділити на чотири види: торговельно-споживчу (ТС), торговельно-виробничу (ТВ), виробничо-споживчу (ВС) та несформовану (НС).

Торговельно-споживчу стратегію мають країни з відносно високими рейтинговими показниками зони попиту та просування на міжнародний ринок порівняно з показником зони пропозиції (США, Німеччина, Нідерланди, Франція). Це переважно розвинуті країни з високою купівельною спроможністю та освіченістю населення. У них вироблена виважена стратегія економічного розвитку держави у цілому, де вже сьогодні прописані перспективи й необхідність розвитку торгівлі орга-

нічною сільськогосподарською продукцією та її споживання.

Виробничо-споживча стратегія притаманна країнам із відносно високими рейтинговими показниками зони попиту та споживання порівняно з показником зони просування на міжнародний ринок (Австралія, Швейцарія, Данія, Швеція, Фінляндія, Словенія, Польща). До цієї групи входять країни з високим рівнем доходу, які не ведуть інтенсивної інтеграційної діяльності з метою нав'язування власних правил життя світової спільноті, активно виробляють і споживають органічну сільськогосподарську продукцію.

Крім того, таку стратегію мають країни, які відносно недавно приєдналися до ЄС і вже перейняли прогресивнішу структуру споживання та виробництва, але ще не виробили ефективної системи постачання органічної сільськогосподарської продукції на зовнішні ринки. Скоріше за все, вони з часом можуть змінити свою стратегію з внутрішньої на зовнішню.

Торговельно-виробничу стратегію властива країнам із відносно високими рейтинговими показниками зони пропозиції та просування на міжнародний ринок порівняно з показником зони попиту (Італія, Іспанія, Аргентина, Перу). Це країни з розвинутим сільським господарством, активно відстоюють свої позиції на національному та міжнародному рівнях, але середній рівень доходів населення не дає їм змоги ефективно розвинути споживання органічних сільськогосподарських товарів.

Країни, в яких два або три показники знаходяться на низькому рівні, формують групу з несформованою стратегією. Такі країни не мають на сьогоднішній день чіткого усвідомлення власної ролі в міжнародній торгівлі органічними сільськогосподарськими товарами та не мають внутрішньої/зовнішньої стратегії розвитку виробництва та стимулювання споживання таких товарів. До таких країн належать КНР, В'єтнам та Індія зі стародавньою землеробською культурою, де рівень життя досить низький, але зовнішня торгівля є розвинутою та диверсифікованою. Експортна орієнтація торгівлі органічними сільськогосподарськими товарами є не результатом цілеспрямованої економічної політики, а скоріше тим зовнішнім фактором, що вже в другу чергу стимулює виробництво таких товарів та торгівлю ними.

Словаччина, Мексика, Чилі, Ефіопія, Таїланд, Парагвай, Росія та Україна – країни, що знаходяться лише на стадії формування власної стратегії відносно органічних сільськогосподарських товарів.

Висновки. Міжнародна торгівля органічними сільськогосподарськими товарами сприяє економічному розвитку країн, спрямована на забезпечення продовольчої безпеки населення та збереження навколишнього середовища. Вона також сприяє перетворенню сільського господарства у високоефективний та конкурентоспроможний сектор економіки на внутрішньому та зовнішньому ринках, задовольняє потреби населення в якісних та екологічно безпечних продуктах харчування, підвищує рівень зайнятості населення, допомагає розвитку сільських територій.

Для розвитку міжнародної торгівлі сільськогосподарськими товарами в контексті цілей сталої розвитку країни повинні:

1. Стимулювати виробників до переходу на органічне сільське господарство.

Під час виробництва органічних сільськогосподарських товарів виробникам необхідно

керуватися «Методичними вказівками з виробництва, переробки, маркування і збуту органічних продуктів харчування», розробленими Codex Alimentarius, стандартами ISO, IFOAM, EU Organic, а також санітарними і фітосанітарними нормами відповідно Угоди СОТ про СФЗ.

Також вони повинні отримувати державну підтримку на національному рівні, а саме:

- фінансову допомогу під час перехідного періоду або відміну податку для виробників під час перехідного періоду;

- часткову (повну) компенсацію витрат на інспектування, сертифікацію, закупівлю насіннєвого матеріалу;

- часткову (повну) компенсацію витрат на дорадчі послуги (надання фахової допомоги виробникам під час вибору спеціалізації господарства; організація та проведення їх навчання, тренінгів);

- часткову компенсацію вартості поставленої органічної продукції за умови укладання ними контрактів на поставку дитячим дошкільним, шкільним, медичним та соціальним закладам сертифікованої органічної продукції на умовах державних закупівель;

- часткове (повне) відшкодування витрат на страхування сільськогосподарських ризиків;

- надання послуг із підготовки висококваліфікованого персоналу у сфері органічного виробництва, перепідготовка та підвищення кваліфікації спеціалістів;

- фінансову допомогу під час проведення лабораторних експертиз для органічних виробників (наприклад, уміст органічних і мінеральних речовин у ґрунті, їх хімічна та радіологічна чистота);

- проведення маркетингових досліджень та розроблення рекомендацій із розвитку ринку органічної продукції;

- підвищення рівня інформованості товаровиробників щодо переваг та можливостей орга-

нічного виробництва (безкоштовний доступ до семінарів, конференцій, круглих столів, презентацій, форумів; участь у виставках, ярмарках; проведення навчань, консультацій та тематичних зустрічей із питань виробництва, переробки та реалізації органічної продукції);

- забезпечення фінансової підтримки участі виробників органічної продукції у міжнародних виставках для сприяння розвитку експорту.

2. Формувати культуру споживання – посилювати свідомість населення стосовно переваг органічних продуктів та поліпшення іміджу органічного виробництва через усі наявні інформаційні канали (телебачення, Інтернет, газети, журнали, зовнішню рекламу, виставки, ярмарки).

3. Удосконалювати міжнародну торговельну політику оновленням інструментів регулювання торгівлі сільськогосподарськими товарами. У розвинених країнах більш ефективним буде введення екологічних стандартів; стимулювання «зелених» субсидій. У країнах, що розвиваються, та найменш розвинених країнах необхідно реальне зниження (заборона) експортного стимулювання у розвинених країнах та запровадження (поширення) у правилах СОТ спеціальних товарів (SP) та спеціального захисного механізму(SSM).

Найменш розвинені країни повинні бути більш захищеними сільськогосподарськими тарифами. Всім типам країн необхідно гармонізувати стандарти відповідно до цілей сталого розвитку. З позицій міжнародної торгівлі множинність стандартів може бути шкідливою, збільшувати вартість товарів та робити обмін неефективним, тоді як прийняття стандартів на всіх рівнях, особливо міжнародних, повинно стимулювати торгівлю.

Подальшим напрямом дослідження стануть сучасний стан та перспективи розвитку органічного сільського виробництва і торгівлі органічними сільськогосподарськими товарами в Україні.

Список використаних джерел:

1. Меньшикова М. Органічне сільське господарство – інструмент для вирішення продовольчої проблеми / М. Меньшикова // International Centre for Trade and Sustainable Development. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ictsd.org/bridges-news/>.
2. Соколова Ж.Е. Развитие мирового рынка продукции органического сельского хозяйства : автореф. дис. ... докт. эк. наук : спец. 08.00.14 «Мировая экономика» / Ж.Е. Соколова. – М. : 2013. – 46 с.
3. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). / Data statistic. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://faostat.fao.org/beta/en/#data/RL>.
4. FIBL AND IFOAM. The World of organic agriculture. / Statistics & emerging trends. – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/3503-organic-world-2017.pdf>.
5. Портанский А.П. Торговля товарами и услугами, связанными с окружающей средой / А.П. Портанский // Российский внешнеэкономический вестник. – 2014. – Вип. 7. – С. 89–96.
6. Несветов О.О. Теоретичні аспекти сталого розвитку сільського господарства / О.О. Несветов // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Економічні науки. – 2011. – Вип. 4. – С. 182–187.
7. International Trade Statistics 2015. World Trade Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.wto.org/english/res_e/statistics_e/its2015_e/its2015_e.pdf.
8. Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://data.worldbank.org/indicator>.
9. KNOEMA: World Exports and Imports of Agricultural products [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://knoema.ru/cduhihd/world-exports-and-imports-of-agricultural-products>.

Михайленко О. Г.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛИ ОРГАНИЧЕСКИМИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫМИ ТОВАРАМИ

Резюме

В статье обоснована целесообразность развития международной торговли продукцией органического сельского хозяйства, которая имеет ряд явных экологических, экономических и социальных преимуществ, и предложены конкретные действия для правительственной поддержки этого развития. На основе рассчитанного автором интегрального показателя развития мирового органического рынка составлен рейтинг стран и определены их позиции на мировом органическом рынке; приведены разновидности

национальных стратегий становления международной торговли органическими сельскохозяйственными товарами (торгово-потребительская, торгово-производственная, производственно-потребительская); указана группа стран с формирующейся стратегией. Доказано, что с целью развития международной торговли сельскохозяйственными товарами для достижения целей устойчивого развития правительствам стран важно стимулировать производителей сельскохозяйственной продукции к переходу на органическое сельское хозяйство, формировать у населения культуру потребления, а международным учреждениям необходимо совершенствовать международную торговую политику с помощью обновленных инструментов регулирования торговли сельскохозяйственными товарами.

Ключевые слова: мировой органический рынок, сельское хозяйство, органические сельскохозяйственные товары, международная торговля, устойчивое развитие.

Mihaylenko O. G.

Oles Honchar Dnipro National University

ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL TRADE IN ORGANIC AGRICULTURAL PRODUCTS

Summary

The article substantiates the expediency of developing international trade of organic agricultural products, which has a number of apparent environmental, economic, and social benefits, and offers specific actions for government support for this development. Based on the author's integral index of world organic market development, a ranking of the countries is made and their positions in the world organic market are determined; varieties of national strategies for the formation of international trade in organic agricultural products (trade and consumer, trade and production, production and consumer, the specified group of countries with unformed strategy) are presented. It is proven that in order to develop international trade in agricultural products for the achievement of the sustainable development goals, it is important for the governments to encourage agricultural producers to switch to organic agriculture, to cultivate a consumption culture among the population, and international institutions have to improve the international trade policy with the help of updated instruments for agricultural goods trade regulation.

Keywords: global organic market, agriculture, organic agricultural products, international trade, sustainable development.

УДК 336.72

Пашаев Т.Г.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

ВЛИЯНИЕ РЕГИОНАЛЬНОЙ СТРУКТУРЫ ЕС НА ФИНАНСИРОВАНИЕ ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ

В статье представлен краткий обзор современной региональной структуры Европейского Союза, сложившейся в результате углубления и расширения интеграционного процесса. Анализируется роль регионов разного уровня в принятии решений о перераспределении финансовых ресурсов ЕС. Особое внимание уделяется наднациональной составляющей процесса финансирования регионального развития.

Ключевые слова: регион ЕС, региональное развитие, Номенклатура территориальных единиц для статистического учета (NUTS).

Постановка проблемы. Современная система регионов ЕС, сформировавшаяся в процессе европейской экономической интеграции, является основой его административно-территориального устройства и одновременно основой наднациональной системы финансирования территориального развития как составляющей европейской региональной политики. В связи с этим анализ региональных аспектов европейской экономики с точки зрения уровня их социально-экономического развития и его потенциала представляется логично обусловленным шагом на пути исследования инструментов финансирования регионального развития в ЕС.

Экономическое развитие регионов в Европейском Союзе представляет особый интерес для стран-претендентов, а также ассоциированных членов с точки зрения реализации стратегии евроинтеграции и перспектив их участия в процессах разработки и реализации наднациональной экономической политики в финансовой сфере.

Анализ последних исследований и публикаций. Проблематика регионального развития и формирование методологических подходов к его изучению являются предметом научных исследований многих ученых, а именно Г. Армстронга, С. Балмера, Ю. Батлера, А. Вебера, У. Изарда, Ф. Перру, А. Хиршмана, Р. Мартинса. Развитие экономики ЕС в региональном контексте исследовали также З.С. Варналий, А.Г. Гусейнов, Р.А. Заблоская, О.Г. Кучабский, А.В. Кузнецов, Ю.В. Макогон, А.И. Мокий, Л.С. Полищук, А.И. Рогач, С.А. Цыганов, В.И. Чужиков, А.И. Шнырков и другие ученые.

Выделение не решенных ранее частей общей проблемы. Несмотря на широкий спектр проблем, которым посвящены труды многих современных ученых, финансовые аспекты регионального развития ЕС, в частности многообразие финансового инструментария в этой сфере, логика его развития в интеграционном контексте, остаются изученными недостаточно.